

Rakkaat ystävät.

Daniel Nylund

Katso tuoreempia kirjoituksiani; [Teoblogi](#)

Muutama pääsiäisteemaan liittyvä ajatus.

Kutsu viettämään pääsiäistä Ystävyiden Majatalossa.

Ei siitä ole kuin neljä vuotta kun huvikielto poistettiin laista pääsiäisen ja joulun osalta. Olen elämäni alkutaipaleella elänyt kaikenlaisten uskonnollisten ja moralististen kieltolakien alla ja kaikkia niitä opin vihamaan. Mutta tätä lakia alkaa olla jo ikävä, ihan vain elämänrytmin nopeuden tilapäisenä hidastajana. Koko valtakunta pitäisi sulkea ainakin pari viikonlopuksi vuodessa – televisiota ja radioita myöten. Muistan muutaman vuoden takaisen joulun, jolloin sähkötkatkesivat aattonaaton. Alun marmatuksen jälkeen kaikki alkoivat viihtyä muutaman takan ja kynttilöiden ääressä. Sähköjen takaisintulo aattoiltana oli jopa videopelisympärelle pettymys.

No hiljentyä tietenkin voi vaikka pitkäperjantaina pidetään kansallinen huutoäänestys siitä kuka on musiikkimaailman epäjumala seuraavan vuoden ajan.

Parituhatta vuotta sitten samana päivänä Pilatus teetti kansalla huutoäänestyksen siitä kumpi vangeista vapautettaisiin. Hän ilmeisesti luuli sillä auttavansa Jeesusta mutta erehtyi. Kansa valitsi Barabbaan (aramealainen nimi tarkoittaa *isän poika*), miehen jonka suonissa salaa kapinoivan kansan kuuma veri kiehuu. Hänessä oli aivan toisenlaista sankariainesta kuin Jeesuksessa. Hänen pyhä kutsumuksensa oli kostaa roomalaisille heidän aiheuttamansa kärsimys ja vapauttaa isänmaa heidän vallastaan. Mitä siitä vaikka matkalla muuttuisikin vihollistensa kaltaiseksi tai joutuisi heidän uhrikseen. Hänellä oli pyhät syyt väkivallalleen. Juuri se teki hänet sankarin. Hän oli kaikkien sorrettujen kansojen ja etnisten ryhmien sankarihahmon arkkityyppi.

Häneen verrattuna kansa ei Jeesuksessa tunnistanut minkäänlaista sankaruutta. Ja sankareitahan kansa aina on halunnut – eikä hankalasti seurattavia esikuvia.

Niinistönkin tajutonta äänimäärää kutsuttiin lehdistössä osuvasti ”messiaaniseksi”. Sitä oli ilmassa – suuren pelastajan ja uudistajan odotusta.

Jeesus suhtautui aina torjuvasti kansan tarjoamaan sankarirooliin, eikä koskaan pyrkinyt minkään ryhmän äänikuninkaaksi. Hän ei kertaakaan yrittänyt vedota massoihin tai manipuloida heidän mielenliikkeitään. Siinä mielessä hän ei koskaan ollut mikään kansanjohdaja. Puhuessaan joukoille hän aina puhui yksilöille, yrittäen houkutella yksilön ulos joukosta harkitsemaan asioita yksilöllisesti.

Muutenkin vaitelias Jeesus on täysin sanaton seisossaan kansanjoukon edessä. Kuulustelijoilleen hän vastaa muutaman kerran, mutta kansanjoukon edessä hän ei puhu mitään. Miksi? Nyt hänen edessään tiivistyi niin vahvasti manipuloitu joukkohenki, että siitä oli enää turhaa tavoitella yksilötietoisuutta. Joukko ei enää ole ketään, eikä sen keskellä ole enää kukaan. Se on täydellinen piilopaikka henkilökohtaisesta vastuusta. Kenenkään henkilökohtainen pelkuruus ei koskaan voi ylittää joukkoon tiivistyvää pelkuruutta. Siinä sammuu viimeinenkin tietoisuus henkilökohtaisesta pelkuruudesta ja kääntyy väkivallan innoittamana voiman ja rohkeuden tunnoksi. Jeesusta lukuun ottamatta melkein kaikki tämän kertomuksen päähenkilöt hukuttavat itsensä tähän väkijoukkoon. Jeesus oli julkisen toimintansa aikana jo monta kertaa joutunut häntä seuraavan kansanjoukon uhkaamaksi. Hän oli jo kauan ollut sen potentiaalinen uhri.

Suomen kieli pitää itsessään sisäänrakennettuna ikivanhan tietoisuuden siitä, että *väkijoukko ja väkivalta ovat olennaisessa ja erottamattomassa sukulaisuussuhteessa toisiinsa. Joukko on aina viittä vaille valmiiksi viritetty lynkkauslauma.*

Jeesus tiesi että häneen kohdistuneet messiasunelmat olivat pohjimmiltaan väkivaltaisista luonteeltaan, eikä hän ollut tullut toistamaan ikivanhaa pelastuskertomusta, jonka mukaan pahasta väkivallasta voi pelastua vain hyvän väkivallan avulla. Hän oli tullut asettamaan kaikin tavoin pyhitetyn väkivallan juuriaan myöten kyseenalaiseksi. Ymmärtääkseen mitä Jeesus oli pitkäperjantaina tekemässä, olisi pitänyt astua huutoäänestystä tekevästä kansanjoukosta ulos ja tarkastella tapahtumia uhrin näkökulmasta. Sellaisia ei pitkänä perjantaina löytynyt.

Pitkäperjantai oli joukkovoimien päivä. Pitkäperjantaina kävi ilmi se joukkovoima, jonka varaan ihmiskunta alun perin oppi järjestäytymään laumaa isommaksi joukoksi. Joukko aina pelastaa itsensä

keskinäiseltä kaaokselta uhraamalla yhden omistaan tai löytämällä ulkopuolisen vihollisen. Jeesuksen tarjoama pelastus oli aivan uudellinen ja niin erilainen kuin kaikki siihen astiset, ja melkein kaikki sen jälkeiset sankarilliset tarinat pelastuksista.

Pääsiäiskertomuksen alkuvaiheessa kansanjoukon ja heidän johtajiensa roolit näyttävät olevan kaukana toisistaan. On vain alistajia ja alistettuja. Pääsiäistä lähestyttäessä tämä vastakkainasettelu alkaa käydä hämäräksi. Jeesuksen kuolemantuomiossa alistajat ja alistetut sulautuvat ainakin hetkeksi yhdeksi suureksi lynkkausjoukoksi.¹ Heitä yhdistää yhteinen uhri, jolle kaikki toivovat kuolemaa. Jos joku ei sitä toivokaan, hän kuitenkin passiivisuudellaan antautuu osaksi samaa kansanjoukkoa. Jopa opetuslapset, jotka Jeesus oli kutsunut ulos kansan joukosta, pakenevat kansanjoukon suureen turvalliseen syliin, joka taas kerran rakentaa yhtenäisyyttään kohdistamalla keskinäiset ristiriitansa yhteen sijaiskohteeseen. Yksikään meistä ei ole Saatana, mutta yhdessä meistä voi tulla Saatana.

Koska kansanjoukko on sellainen kuin on, joukosta ulosastuminen ja erottautuminen voi tapahtua ainoastaan astumalla uhrin puolelle – antautumatta imitoimaan häntä uhkaavan vainoajan väkivaltaa. Se on uskoa Jeesukseen. Se on pelastusta Saatanan vallasta ja kadotetuksi tulemisesta.

Jokainen joka on ratkaissut sisäisiä ristiriitojaan hylkäämällä toisen, jokainen joka on osallistunut yhteisön rakentamiseen yhteisen vihollisen ympärille, on ristiinnaulinnut Jeesuksen.

Palmusunnuntaina vielä kansanjoukko otti Jeesuksen juhlien vastaan. Viisi päivää myöhemmin sama joukko oli muuttunut verta vaativaksi väkijoukoksi tai hiljaisiksi vierestä katselijoiksi. Joka kerta kun käännämme selkämme uhrille, tulemme osalliseksi tuota joukkoa, joka ristiinnaulitsi Jeesuksen.

Minä olen jo monta vuotta kirjoitellut lähinnä Markuksen kertomukseen perustuvaa kommentaaria Jeesuksen elämästä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta.

Mutta miten toisiaan vapaasti kopioivat evankeliumit muka ilmaisevat mitään uutta ja luovaa, joka millään olennaisella tavalla poikkeaa kaikkien kansojen myyttisistä väkivaltakertomuksista?

[Rene Girard](#) myöntää, että evankeliumit puhuvat samasta väkivallasta, mutta eri näkökulmasta, ei murhaajan vaan uhrin näkökulmasta. Kyseessä on vielä hyvin poikkeuksellisen ja suorastaan eriskummallisen uhrin näkökulma. Girardin mielestä Jeesus oli siitä merkillinen uhri, että hän ei koskaan suostunut uhrin tekijän näkökulmaan. Jeesus ei koskaan osoittanut minkäänlaista hyväksyntää itseensä kohdistuneelle väkivallalle ja puhui aina uhrin tekemistä vastaan. Hän ei suostunut siihen myöskään negatiivisessa mielessä, kääntämällä näkemäänsä ja kokemaansa väkivaltaa kostona takaisin tekijöilleen. Hän uhmasi väkivaltaa turvautumatta siihen. Se on historiallisesti uusi ja ainutlaatuinen uhrin näkökulma ikivanhaan väkivaltaan.²

Jos evankeliumit olisivat myyttisiä niiden ei pitäisi millään tavalla noteerata Jeesukseen kohdistuneen väkivallan epäoikeudenmukaisuutta. Evankeliumit kuitenkin paljastavat sen ja sijoittavat vastuun väkivallasta juuri sinne minne se kuuluu.

Myyteissä aina uhri joutui vastaamaan kaikesta, sekä ongelmien aiheuttamisesta että niiden ratkaisemisesta. Uhri veti kirottuna puoleensa kostonhimoisen Jumalan vihan ja tuotti tapettuna ansaitun rauhan. Evankelistojen kertomuksessa myytti riisutaan. Jeesus paljastaa sekä opetuksellaan että esimerkillään uhrikultin väkivaltaisuuden.

Evankeliumit dekonstruoivat primitiivisen myyтин syyllisestä uhrista ja jättävät ihmisen suojattomaksi omalta vastuultaan. Näiden kertomusten jälkeen on yhä vaikeampaa syyttää toista omasta väkivaltaisuudesta.

Pyhitetyn väkivallan rakenteet eivät toki sortuneet Jeesuksen toiminnan kautta, eivätkä ne ole lakanneet toimimasta evankeliumien kirjoitustenkaan kautta. Kristikunta itse rakensi lyhyessä ajassa omat versionsa siitä. Syntipukin etsintä ja uhraaminen jatkui. Pyhän ja väkivallan liitto sai uusia muotoja. Uhreja vaativat valtarakenteet jatkuivat melkein niin kuin mitään Jeesuksen ilmoitusta ei olisi koskaan ollutkaan.

Valtauskonnoksi muuttuneen kristikunnan oli aika helppo ajautua uudestaan ikivanhaan uskomukseen, jonka mukaan Jumalan tehtävää maan päällä on tarpeen tullen pakko palvella väkivaltaisin keinoin. Tämä ajatus antoi vähitellen tilaa kristittyjen itsensä harjoittamalle juutalaisten vainolle, miekkalähetykselle ja uskonsotiin. Teologia seurasi käytäntöä ja tuhannen vuoden päästä Jumalaan alettiin taas kerran projisoida ihmisen väkivaltaisia ominaisuuksia. Jumala nähtiin feodaaliherrana, jonka loukattu kunnia

¹ Hamerton-Kelly. *The Gospel & Sacred*. s.24-27.

² Girard. *The Scapegoat*. s. 126

vaati ihmisiä hintana Jumalan anteeksiannolle. Jumalasta tehtiin uudestaan uhria vaativa väkivaltainen tyranni, joka ei lepy ilman hänelle uhrattua verta.

Tämä Anselm Canterburylaisen (1033 - 1109), Anselmin tekemä tulkinta pääsiäisestä vain vahvisti kristikunnan väkivaltaista käytäntöä. Jos Jumala ei kyennyt keksimään väkivallatonta pelastusta, meidän on turha odottaa muuta itseltämme. Esivalta muuttui Jumalan pelastavaksi väkivallaksi. Pyhä ja väkivalta solmivat uuden liiton kristillisen teologian pohjalta. Lutherinkin Jumala oli erittäin vihainen, eikä hänkään voinut tai halunnut antaa anteeksi ilman kelvollista uhria sen hintana. Lutherin siunaama esivalta ei tietenkään voinut olla tässä suhteessa Jumalaa kummempia. Siksi papit ovat siunanneet aseita ja seurakuntalaiset ovat niitä käyttäneet.

Silti evankeliumien tekstit ja erityisesti pääsiäiskertomus toimii edelleen kaiken vallan kriittikkona. Myytti "hyvän" väkivallan välttämättömyydestä ja väistävämmästä on saanut vaihtoehdon Jeesuksen opetuksessa ja esimerkissä.

Pääsiäiskertomuksen haaste elää edelleen melkein koko maailman tietoisuudessa. Rikollisena tapetun uhrin salaperäinen merkitys on tärkeä osa länsimaisen kulttuurin DNA:ta. Yleensä voittajat näyttävät voittajilta ja luuserit luusereilta, mutta pääsiäiskertomus on istuttanut syvän epäluulon myös tätä itsestäänselvyyttä kohtaan. Se on jättänyt terveen huolen siitä että jonakin päivänä ensimmäiset ovat viimeisiä ja päinvastoin, hermostuneen epäilyksen siitä että oikeutetuimmatkin tavoitteemme joskus osoittautuvat suorastaan saatanallisiksi.

Pääsiäistä seuranneen historian jälkeen mikään valta ei ole uudelleenarvioin ulottumattomissa eikä yhdenkään kansan yksimielisyys ole vapaa seuraavan sukupolven kysymyksistä. ”*Kuka nyt on joutunut oikeutetun toimintamme uhriksi?*” Lännessä kuka tahansa rikollinen voi paljastua viattomaksi uhriksi ja tuomari Pilatukseksi.³ Pääsiäinen on ainakin jättänyt tietyn peruslevottomuuden tapaamme käyttää valtaa. Makro- ja mikro-tasolla pääsiäiskertomus vaatii yhä kannanottoa. Sisältyykö tähän kertomukseen sittenkin jotain olennaista jokaisen tähän maailmaan syntyneen ihmisen elämästä? Löydämmekö tästä kertomuksesta ja sen eri rooleista sen mitä me pohjimmiltaan olemme yksilöinä ja yhteisöinä? Herättääkö se näkemään jotain itsestämme ja Jumalasta, jota kahdentuhannen vuodenkin jälkeen on vaikea nähdä ja tunnustaa todeksi? Paljastaako hänen elämänsä ja kuolemansa jotain olennaista omasta elämästämme ja kuolemastamme?

Kristinusko pystyi juuri siihen, mihin sen ei olisi periaatteessa pitänyt pystyä, rakentamaan uuden vahvan kulttuurin. Miksi? Me olemme lainanneet valtamme ainekset sortamiltamme kansoilta. Olemme rakentaneet valtamme uhrien varaan, niin kuin kaikki muutkin vallat maan päällä. Silti kannamme sisällämme evankeliumin jättämää piikkiä: jokainen uhri paljastaa vallan vääräksi. Jokaista valtaa arvioidaan sen tuottamien uhrien kautta.

Jeesuksen jälkeinen historia on tähän päivään asti ollut "evankeliumin ja myytin välisessä ristiriidassa elämistä."⁴ Näiden valtapiirien jännitteessä jokapäiväiset asenteemme ja pienet valintamme luovat uutta historiaa.

Jos evankeliumit ovat mitä Girard väittää niiden olevan, ja mitä yritän omassa vielä keskeneräisessä työssä vahvistaa, niin ne asettavat kriittisen tarkastelun kohteeksi jopa pyhimät arvomme. "*Koti, uskonto ja isänmaa*" ovat toimineet monen väkivallan perusteena, samoin kuin *puolue, luokkatietoisuus* tai *rotu*. Kaikki ovat olleet edellisen vuosituhannen viimeisen vuosisadan käyttökelpoisimpia väkivallan pyhittämiskeinoja. Yksilötasolla vastaavat pyhitetyn väkivallan verhot kuulostavat vähintäänkin yhtä upeilta: "*Oikeus, kohtuus ja tasa-arvo*." Kukapa ei näihin uskoisi? Mutta kuka on valmis puolustamaan näitä ilman minkäänlaista henkistä tai fyysistä väkivaltaa, hylkäämättä ketään ja nauramatta ketään ulos mistään yhteydestä. Se on vaikeaa maailmassa, jossa lapsesta asti syötetään menestymisen maniaa, vertailun, kilpailun ja kateuden kulttuurissa.

Eli kaikkea hyvää Saulille, Idolsin voittajalle, muillekin sankareille ja meille lopuille, luusereita myöten. Jollakin perustasolle kaikki kansanäänestykset osuvat harhaan, mutta yksi kerrallaan voi silti tulla näkeväksi.

Näitä teemoja me pääsiäisen aikana käsittelemme muutaman luennon ja monen keskustelun voimin. Vielä mahdut mukaan. Mitä epäilevämpi olet kaiken suhteen sitä parempi.

³ Miles Jack. *Christ. A Crisis in the Life of God*. s. 3, 4.

⁴ Hamerton-Kelly. *Violent origins*. s. 145.

Jos haluat rauhassa perehtyä pääsiäisen teksteihin ja niihin tekemiini kommentteihin, lähetän ne sinulle pyynnöstä.

Mahdollisimman lämmintä takatalvea.